

5

NAUČNÁ STEZKA LOUČNÁ POD KLÍNOVCEM LEHRPFAD LOUČNÁ POD KLÍNOVCEM

Vápenka

Krušné hory jsou chudé na vápnité horniny, a proto i drobné výskyty těchto hornin byly v minulosti zužitkovány k výrobě vápny pro stavební a další účely. Tak tomu bylo i jižně od Kovářské, kde se ve svorovém souvrství vyskytuje několik menších poloh dolomitických vápenců (mramorů).

Jejich těžba a zpracování zde začaly minimálně už v polovině 18. století, o čemž svědčí místní název „Kalkofen“ (vápenka) zaznamenaný na soudobých mapách. Také katastrální mapa z roku 1842 dokládá v těchto místech existenci jedné vápencové pece. Na jejím místě vznikly v polovině 19. století dvě nové osmiboké Rumfordovy šachtové pece, jejichž pozůstatky se dochovaly dodnes. Starší, severnější pec byla postavena v roce 1851, v roce 1856 ji doplnila druhá pec. Nedaleko odtud, při cestě do údolí Černé vody (mezi zastávkami č. 4 a 5), byla v letech 1872–1873 postavena ještě třetí pec typu Hilke, všechny tři pece dohromady tvořily jeden podnik – „Ferdinand Graf von Buquoy'sches Kalkwerk Stolzenhan“ (vápenka hraběte Ferdinanda Buquoye v Háji u Loučné pod Klínovcem). Třetí pec však byla odstavena již před rokem 1910 a zbyly z ní pouze základy. Obě dochované pece, které jsou významnou technickou památkou, naproti tomu pracovaly až do let 1924–1929.

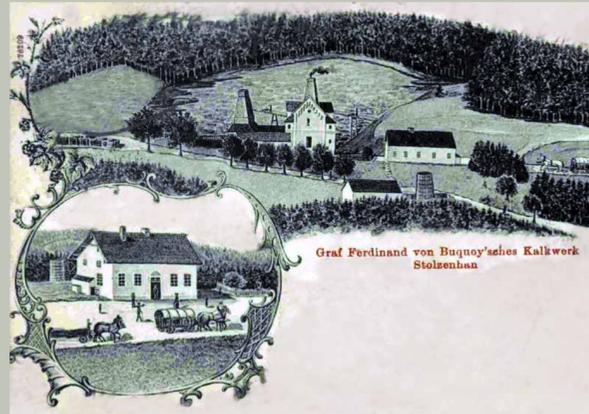
Vápenka zpracovávala nečisté vápence z rozsáhlého lomu, který se nacházel přímo za ní. Z vypálené suroviny se získávalo tzv. šedé vápno, jež se užívalo zejména ve stavebnictví a vyváželo se i do Saska. Ve směsi s popelem se vápno používalo též jako hnojivo. Jak vlastní vápence, tak i vypálené vápno nacházely uplatnění i jako struskotvorná přísada při tavení železné rudy v nedaleké vysoké peci v Kovářské.

Kalkwerk

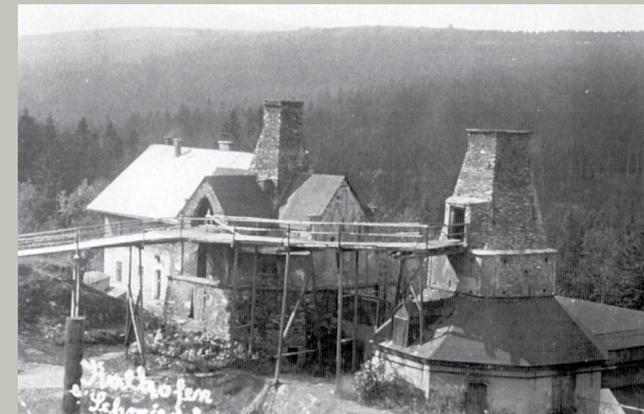
Das Erzgebirge ist arm an Kalkgestein. Daher wurden in der Vergangenheit auch schon geringe Vorkommen dieses Gesteins zur Kalkherstellung für Bau- und sonstige Zwecke verwendet. Nicht anders war dies auch südlich von Kovářská (Schmiedeberg), wo in der Glimmerschieferfolge mehrere kleinere Lagen von Dolomitskalk (Marmor) vorkommen.

Mit deren Abbau und Verarbeitung wurde schon spätestens in der Mitte des 18. Jahrhunderts begonnen, wovon nicht zuletzt auch der auf zeitgenössischen Karten verzeichnete Ortsname „Kalkofen“ zeugt. Auch die Katasterkarte aus dem Jahre 1842 belegt an diesen Stellen die Existenz eines Kalkofens. An dessen Stelle entstanden in der Mitte des 19. Jahrhunderts zwei neue achteckige Rumfordöfen, von denen sich bis heute Relikte erhalten haben. Der ältere, nördlichere Ofen war 1851 gebaut und 1856 noch um einen zweiten Ofen ergänzt worden. Unweit von dort, am Weg nach Udolí Černá voda (zwischen den Stationen Nr. 4 und 5) wurde zwischen 1872 und 1873 noch ein dritter Ofen des Hilke-Typs gebaut. Alle drei Öfen zusammen bildeten ein einziges Unternehmen, das „Ferdinand Graf von Buquoy'sches Kalkwerk Stolzenhan“. Der dritte Ofen aber wurde bereits vor 1910 stillgelegt, heute sind nur noch seine Fundamente zu sehen. Die beiden erhaltenen Öfen, die ein bedeutendes technisches Denkmal darstellen, waren hingegen noch bis 1924 bzw. 1929 in Betrieb.

Die Kalkbrennerei verarbeitete den unreinen Kalkstein aus dem direkt dahinter liegenden großen Steinbruch. Aus dem gebrannten Rohstoff wurde sog. grauer Kalk gewonnen, der vor allem in der Bauwirtschaft benutzt und bis nach Sachsen ausgeführt wurde. Mit Asche vermischt, wurde Kalk auch als Dünger verwendet. Sowohl Kalkstein selbst als auch gebrannter Kalk wurden auch als schlackenbildender Zusatz beim Schmelzen von Eisenerz im nahegelegenen Hochofen in Kovářská benutzt.

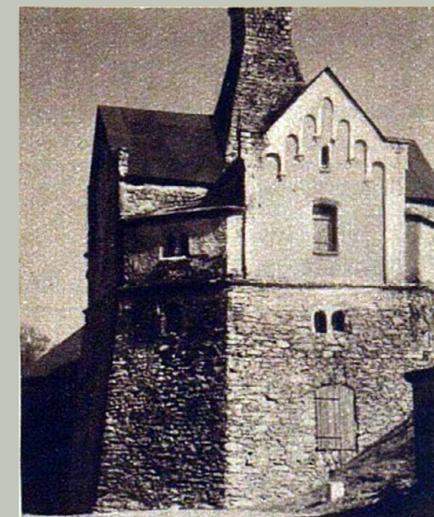
Buquoy'ská vápenka v Háji u Loučné pod Klínovcem na pohlednici z roku 1901. V popředí je patrná nejmladší, dnes nedochovaná pec, nad ní pak obě dosud stojící šachtové pece. Vlevo od nich a na vloženém obrázku je vyobrazen správní objekt vápenky
Das Buquoy'sche Kalkwerk Stolzenhan auf einer Ansichtskarte aus dem Jahre 1901. Im Vordergrund ist der jüngste, heute nicht mehr erhaltene Ofen zu sehen, darüber die beiden noch heute stehenden Schachtöfen. Links von ihnen ist auf einem eingefügten Bild das Bürogebäude des Kalkwerks abgebildet.

Severní pec včetně jehlanovitého komínu dosahovala výšky 15,2 m, vyšší jižní měřila kolem 19 m. Jako palivo se ještě koncem 19. století používala rašelina a dřevo.
Der nördliche Ofen, einschließlich des pyramidenförmigen Schornsteins erreichte eine Höhe von 15,2 m, der südliche Ofen war rund 19 m hoch. Als Brennstoff verwendet man noch Ende des 19. Jahrhunderts Torf und Holz.

Letecký pohled na vápenku v roce 2014 (foto: 2M Studio). Obě pece měly osmiboký půdorys, což je dosud dobře patrné u jižnější z nich, severní pec se vlivem dlouhodobé neúdržby sesula v roce 2003, v letech 2018–2019 proběhla v režii Lesů ČR, s. p., celková obnova areálu
Das Kalkwerk aus der Vogelperspektive im Jahr 2014 (Foto: 2M Studio). Beide Öfen hatten einen achteckigen Grundriss, was bei dem südlicheren von beiden bis heute zu erkennen ist. Der nördliche Ofen stürzte 2003 infolge der lange vernachlässigten Instandhaltungsarbeiten ein, in den Jahren 2018 und 2019 fand unter der Regie des staatlichen Forstbetriebes Lesy ČR, s. p., eine Runderneuerung des gesamten Geländes statt.

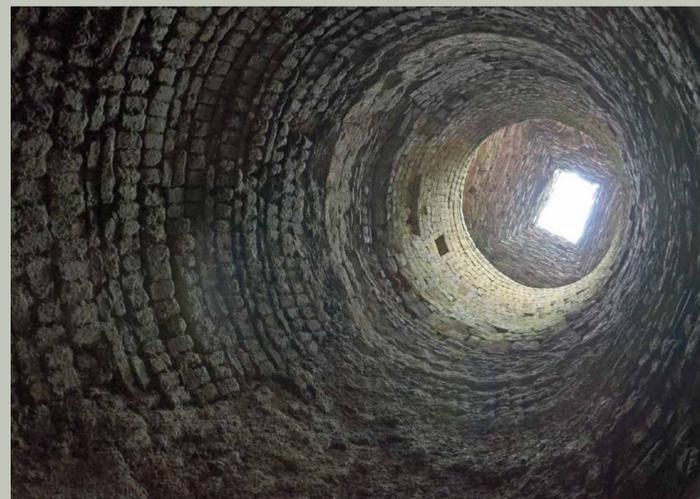
Jižní pec na fotografii z roku 1933. Mohutný objekt v novorománském stylu byl postaven převážně z lomového kamene (místních svorů), méně byly použity i cihly a také struskové tvárnice vyráběné kdysi jako vedlejší produkt hutě v Kovářské
Der südliche Ofen auf einer Fotografie aus dem Jahre 1933. Das stattliche Objekt im neoromanischen Stil wurde überwiegend aus Bruchstein (dem örtlichen Glimmerschiefer) errichtet, weniger wurden Ziegeln oder auch Schlackensteine verwendet, die ehemals als Nebenprodukt der Hütte in Kovářská produziert wurden.

Další vápenky v okolí

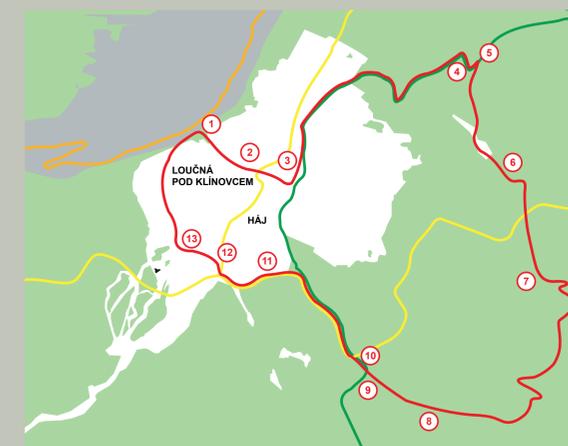
Podobné krystalické vápence jako u Kovářské byly v okolí zpracovány v několika dalších vápenkách. Nejstarší existovala v blízkosti hradu Hasištejna patrně už v době jeho stavby na přelomu 13. a 14. století. Blíže se nacházely vápenky v Mýtince, Rájově a Vykmánově, poslední z nich byla největší a pracovala až do druhé světové války. Na saské straně si lze prohlédnout torzo vápenky v Hammerunterwiesenthalu, ale především rozsáhlý, jako muzeum upravený areál v Lengfeldu u Marienbergu se čtyřmi dochovanými pecemi z 19. století.

Sonstige Kalkwerke in der Gegend

Ein ähnlicher kristallischer Kalkstein wie bei Kovářská wurde auch noch in einigen anderen Kalkwerken verarbeitet. Das älteste befand sich in der Nähe der Burg Hassenstein, wahrscheinlich schon zu dem Zeitpunkt, da die Burg errichtet wurde, also an der Wende vom 13. zum 14. Jahrhundert. Noch etwas näher lagen die Kalkwerke in Mýtinka, Rájov und Vykmánov. Das Letztgenannte war das größte von allen und bis zum Zweiten Weltkrieg in Betrieb. Auf sächsischer Seite ist heute noch der Torso des Kalkwerks in Hammerunterwiesenthal zu sehen, vor allem aber das weitläufige, als Museum hergerichtete Gelände in Lengfeld bei Marienberg mit vier erhaltenen Öfen aus dem 19. Jahrhundert.

Vnitřní plášť kruhové šachty severní pece s vyzdívkou ze šamotových cihel (foto: O. Malina). Na výšku měřila šachta asi 12 m, nad ní byl nasazený komín ve tvaru komolého jehlanu s výškou 7,6 m
Der Innenmantel des kreisförmigen Schachtes des nördlichen Ofens mit einer Ausmauerung aus Schamotteziegeln (Foto: O. Malina). Der Schacht war rund 12 m hoch; über ihm erhob sich ein 7,6 m hoher Schornstein in der Form einer stumpfen Pyramide.

Legenda / Legende
1. Loučná pod Klínovcem / Böhmisch Wiesenthal
2. Malř Gustav Zindel / Maler Gustav Zindel
3. Háj / Stolzenhain
4. Mlýny a hamry / Mühlen und Hämmer
5. Vápenka / Kalkwerk
6. Geologie
7. Lesní hospodaření / Forstwirtschaft
8. Krušnohorské tisícovky / Tausender im Erzgebirge
9. Meluzína / Wirbelstein
10. Mýto – Bärenwald / Maut – Bärenwald
11. Pastviště / Weeberberg
12. Hofberg / Hofberg
13. Klínovec a Fichtelberg / Keilberg und Fichtelberg
Naučná trasa je vedena převážně po udržovaných cestách, má 13 zastávek a měří cca 17,5 km.
Der Lehrpfad ist meistens auf befestigten Wegen geführt, hat eine Länge von ca. 17,5 km und beinhaltet 13 Haltestellen.
Texty / Texte: Michal Urban, Petr Bohdálék

Europäische Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung. Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar. Interreg VA / 2014–2020

MONTANREGION KRUSNÉ HORY - ERZGEBIRGE, O.P.S.

krušnohorský